ECLI:LV:AT:2024:0125.SKA037124.4.L
Nr. 670015423, SKA-371/2024
Administratīvo lietu departaments

Latvijas Republikas Senāts
RĪCĪBAS SĒDES LĒMUMS
Rīgā 2024.gada 25.janvārī

[1] Senātā saņemta pieteicēja /pers. C/ blakus sūdzība par Administratīvās rajona tiesas tiesneša 2023.gada 28.novembra lēmumu. Tiesnesis atteica pieņemt pieteikumu, kurā lūgts: 1) atzīt, ka /Pilsēta/ valstspilsētas pašvaldības bāriņtiesa pieļāva faktisko rīcību (bezdarbību), un uzlikt pienākumu bāriņtiesai izbeigt administratīvo lietu; 2) atzīt, ka bāriņtiesa pieļāva faktisko rīcību, pieņemot /pers. D/ iesniegumu un neuzsākot atsevišķu administratīvo lietu; 3) uzlikt pienākumu bāriņtiesai atsaukt vēstuli /Pilsēta/ Sociālajam dienestam; 4) piedzīt no bāriņtiesas atlīdzinājumu un uzlikt pienākumu rakstveidā atvainoties.

Tiesnesis atzina, ka lēmums par lietas izbeigšanu ir procesuāls lēmums, bet bērna vecākiem uzliktais pienākums reģistrēt bērnu /Pilsēta/pirmskolas izglītības iestāžu rindā – starplēmums. Tiesnesis konstatēja, ka konkrētajā gadījumā lietas neizbeigšana iestādē un pienākums reģistrēt bērnu pirmskolas izglītības iestāžu rindā pats par sevi būtiski neskar pieteicēja tiesības vai tiesiskās intereses, jo netiek ietekmēts viņa kā vecāka tiesību apjoms (pieteicējs varēs vērsties tiesā pēc tam, kad bāriņtiesa būs pieņēmusi administratīvās lietas noslēdzošo lēmumu). Tiesnesis arī atzina, ka bāriņtiesas rīcība, aicinot vecākus sadarboties ar sociālo dienestu, ir starpdarbība, lai varētu iegūt papildu informāciju citā administratīvajā lietā (par iespējamu aizgādības tiesību pārtraukšanu pieteicējam); bāriņtiesas rīcībai, sniedzot sociālajam dienestam ziņas par iespējami nelabvēlīgiem apstākļiem ģimenē, nav galējā noregulējuma rakstura un pieteicēja kā vecāka tiesību apjoms netiek ietekmēts. Pamatojoties uz minēto, tiesnesis atzina, ka pieteikums nav izskatāms administratīvā procesa kārtībā (Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 1.punkts). Secīgi tiesnesis atteica pieņemt arī minētajiem pieteicēja prasījumiem pakārtoto atlīdzinājuma prasījumu.

[2] Blakus sūdzībā norādīts, ka bāriņtiesas 2023.gada 30.oktobra vēstulē uzliktais pienākums reģistrēt bērnu /Pilsēta/ pirmsskolas izglītības iestāžu rindā esot prettiesiska iestādes faktiskā rīcība, kas neatbilst labai pārvaldībai un ir vērsta pret pieteicēja pamattiesībām. Pienākums neesot pamatots ar tiesību normām, pieteicēja bērns neesot sasniedzis tādu vecumu, lai pirmsskolas izglītības programma viņam būtu obligāta.

[3] Pirmsskolas izglītība ir viena no izglītības sistēmā ietvertajām vispārējās izglītības pakāpēm, kurā notiek bērna personības daudzpusīga veidošanās, veselības stiprināšana un sagatavošanās pamatizglītības ieguvei (Izglītības likuma 1.panta 18.punkts, 5.pants; Vispārējās izglītības likuma 3., 20.pants). Bērniem no piecu gadu vecuma pirmsskolas izglītības programmas apguve ir obligāta (Izglītības likuma 4.pants, Vispārējās izglītības likuma 20.[1]panta pirmā daļa). Pirmsskolas izglītības programmu īsteno pirmsskolas izglītības iestādē vai citā izglītības iestādē, kā arī ģimenē, saņemot metodisku palīdzību izglītības iestādē, kura īsteno licencētu pirmsskolas izglītības programmu, vai pirmsskolas izglītības konsultatīvajā centrā (Vispārējās izglītības likuma 22.pants).

Tātad – kā to pareizi norāda pieteicējs – pirmsskolas izglītības programmas apguve ir obligāta no piecu gadu vecuma, turklāt to var apgūt ne tikai pirmsskolas izglītības iestādē, bet arī ģimenē (mājās), saņemot metodisku palīdzību. Līdz ar to vispārīgi pamatots ir pieteicēja arguments, ka no tiesību normām neizriet vecāku pienākums reģistrēt bērnu pirmsskolas izglītības iestāžu rindā. Tomēr konkrētajos apstākļos minētais tiesiskais regulējums ir aplūkojamas kontekstā ar bāriņtiesas kompetenci un darbības principiem.

Bāriņtiesu likuma 18.panta 6.punkts noteic, ka bāriņtiesa, aizstāvot bērna personiskās intereses attiecībās ar vecākiem, citstarp veic normatīvajos aktos noteiktos bērna personisko interešu aizsardzības pasākumus. Atbilstoši Bāriņtiesu likuma 19.panta otrajai daļai bāriņtiesa izšķir vecāku domstarpības bērna aizgādības jautājumos (izņemot domstarpības par bērna dzīvesvietas noteikšanu) un, ja nepieciešams, pieņem lēmumu. Arī Civillikuma 178.panta trešā daļa noteic, ka jautājumos, kas var būtiski ietekmēt bērna attīstību, vecāki lēmumu pieņem kopīgi; vecāku domstarpības izšķir bāriņtiesa, ja likumā nav noteikts citādi. Ievērojot minēto, vecāku domstarpību par bērna aizgādības tiesību īstenošanu gadījumā (izņemot bērna dzīvesvietas noteikšanu) bāriņtiesai bērna interesēs ir jāizšķir strīds.

Konkrētajā gadījumā, konstatējot, ka starp vecākiem ir domstarpības par bērna pirmsskolas izglītības iestādes izvēli apstākļos, kad bērnam tuvojas piecu gadu vecums, bāriņtiesa ir noteikusi vecākiem pienākumu reģistrēt bērnu /Pilsēta/ pirmsskolas izglītības iestāžu rindā. Senatoru kolēģija atzīst, ka tiesnesis ir pamatoti konstatējis, ka konkrētajos apstākļos bāriņtiesas lēmums par vecāku pienākumu reģistrēt bērnu pirmskolas izglītības iestāžu rindā ir atzīstams par starplēmumu, kas pats par sevi pieteicēja tiesības vai tiesiskās intereses būtiski neskar. Kā to rajona tiesai skaidrojusi arī bāriņtiesa, bērna reģistrēšana pirmsskolas izglītības iestādes rindā nenozīmē, ka bērnam būs pienākums uzsākt pirmsskolas izglītības programmas apguvi tieši konkrētajā iestādē. Ir saprotami, ka pēc reģistrēšanas apstākļi dažādu iemeslu dēļ var mainīties un vieta konkrētā pirmsskolas izglītības iestādē vairs var nebūt aktuāla. Tādējādi pretēji blakus sūdzībā norādītajam bāriņtiesas noteiktais ne uzliek pienākumu pieteicēja bērnam apmeklēt konkrētu pirmsskolas izglītības iestādi, ne ierobežo pieteicēja tiesības mainīt viņa deklarētās dzīvesvietas adresi. Tas nodrošina iespēju bērnam pretendēt uz pirmsskolas izglītības programmas uzsākšanu, kad bērns sasniegs vecumu, no kura pirmsskolas izglītības programmas apguve ir obligāta. Savukārt galīgais lēmums, kā izriet no bāriņtiesas 2023.gada 30.oktobra vēstules, atkarībā no apstākļu virzības konkrētajā lietā vēl tikai tiks pieņemts. Blakus sūdzībā nav argumentu, kas norādītu, ka konkrētajos apstākļos uzliktais pienākums būtu nesamērīgi apgrūtinošs vai varētu būtiski ietekmēt pieteicēja tiesības vai tiesiskās intereses.

[4] Blakus sūdzībā norādīts, ka bāriņtiesai bija jāizbeidz uz pieteicēja iesnieguma pamata uzsāktā administratīvā lieta sakarā ar to, ka pieteicējs iesniegumu atsaucis ar 2023.gada 1. un 18.septembra iesniegumiem. Bāriņtiesa lietu saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 63.pantu neesot izbeigusi (veikusi faktisko rīcību).

Minētais arguments nav pamatots. Kā izriet jau no iepriekš minētās Bāriņtiesu likuma 19.panta otrās daļas, ja vecākiem ir domstarpības, kas ir saistītas ar aizgādības tiesību īstenošanu, bāriņtiesai tās ir jāizšķir, nepieciešamības gadījumā pieņemot attiecīgu lēmumu. Rajona tiesas tiesnesis ir pareizi konstatējis, ka konkrētajā gadījumā process iestādē nav ierosināts par jautājumu, kas skar tikai un vienīgi pieteicēju. Tā centrā ir bērna intereses, kuru aizsardzībai process iestādē tiek turpināts, jo iestādes rīcībā esošās ziņas norāda, ka domstarpības starp vecākiem jautājumā par pirmsskolas izglītības iestādes izvēli joprojām pastāv. Kamēr tas tā ir, bāriņtiesai nav pamata izbeigt lietu pēc pieteicēja lūguma. Tādējādi pareizs ir arī tiesneša secinājums, ka bāriņtiesa, neizbeidzot administratīvo lietu, nav pieļāvusi faktisko rīcību (bezdarbību), kuras tiesiskums patstāvīgi būtu pārbaudāms tiesā.

Blakus sūdzībā norādīts, ka tiesnesis neesot vērtējis to, ka bāriņtiesa nav atbildējusi uz pieteicēja iesniegumiem (atsaukumiem). Šajā sakarā pieteicējs atsaucies uz Iesniegumu likumu un Latvijas Republikas Satversmes 104.pantu. Kā izriet no lietas materiāliem, pieteicējs ar 2023.gada 1. un 18.septembra iesniegumiem ir atsaucis savu 2023.gada 10.augusta iesniegumu (kurā informējis par vecāku domstarpībām saistībā ar pirmsskolas izglītības iestādēm, kā arī lūdzis atļaut izņemt dēlu no pašvaldības bērnudārza rindas). Senatoru kolēģija vērš uzmanību, ka Iesniegumu likums aizsargā personas tiesības līdzdarboties valsts pārvaldē. Pretēji tam, kas norādīts blakus sūdzībā, iestādes informēšana par to, ka pieteicējs atsauc savu iesniegumu, pēc jēgas neprasa iestādes atbildi pēc būtības. Konkrētajā situācijā Iesniegumu likums nav piemērojams. Turklāt bāriņtiesa 2023.gada 30.oktobra vēstulē pieteicējam ir atbildējusi, ka administratīvā lieta iestādē netiek izbeigta, jo bērna māte ir sniegusi informāciju, ka vecāku starpā nav panākta vienošanās par pirmsskolas izglītības iestādes izvēli.

[5] Blakus sūdzībā norādīts, ka tas, ka bāriņtiesa sniegusi informāciju sociālajam dienestam, aizskarot pieteicēja tiesības un aizvainojot pieteicēju. Sociālais dienests 2023.gada 2.novembrī pieteicējam paziņojis, ka ir saņemta bāriņtiesas vēstule par bērna attīstībai un labbūtībai nelabvēlīgiem apstākļiem.

Senatoru kolēģija norāda, ka tiesnesis pareizi konstatējis, ka atbilstoši Bāriņtiesu likuma 22.panta 1.[1]daļai bāriņtiesas rīcībai, aicinot vecākus sadarboties ar sociālo dienestu un sadarbojoties ar sociālo dienestu un sniedzot ziņas par iespējami nelabvēlīgiem apstākļiem ģimenē, nav galējā noregulējuma rakstura. Pēc tam, kad bāriņtiesa būs pieņēmusi administratīvā procesa iestādē noslēdzošo lēmumu, pieteicējs būs tiesīgs to pārsūdzēt tiesā, izsakot iebildumus arī pret, pieteicēja ieskatā, pieļautiem procesuāliem pārkāpumiem.

[6] Apkopojot minēto, senatoru kolēģija atzīst, ka blakus sūdzība ir acīmredzami nepamatota, un tas ir pamats atteikt šīs blakus sūdzības izskatīšanu.

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 320.[1]pantu un 338.panta astoto daļu, senatoru kolēģija

nolēma

atteikt izskatīt /pers. C/ blakus sūdzību par Administratīvās rajona tiesas tiesneša 2023.gada 28.novembra lēmumu.

Lēmums nav pārsūdzams.

Senatore I. Freimane Senatore V. Kakste Senatore D. Makarova